

Societat

Els valors i actituds dels joves de les comarques gironines

Dolors Muñoz, Alfons Romero i Carme Saurina

Fotos: Pere Duran

«No és cert que vivim en un món sense valors. Vivim en un món on les institucions que tradicionalment difonien els valors han entrat en crisi, i es troben en clara competència amb les noves fonts generadores de valors que ha desenvolupat la societat moderna. Hi ha uns valors dominants; una altra cosa és que aquests nous valors coincideixin amb els que, com a educadors, considerem que cal ensenyar».

(Mèlich i altres, 2000:30)(1)

Entre les qualitats més valorades —encara que potser no practicades— destaquen la tolerància, la responsabilitat, les bones maneres i la solidaritat

Durant els primers mesos de l'any 2003 vam viure a Catalunya una forta mobilització social contra la guerra de l'Irak. Una de les qüestions rellevants d'aquesta protesta ha estat el seu caràcter global, ja que ha mobilitzat gent de tot tipus (de totes les classes socials, de diferents generacions, etc.). I assenyalem que això és rellevant perquè ha mobilitzat especialment els joves, un sector de la població que sovint es mostra poc disposat a mobilitzar-se i poc interessat per la política.

El treball que presentem a continuació, fruit d'un conveni entre la Diputació de Girona i la Universitat de Girona que tenia com a objectiu l'elaboració d'un estudi sobre els valors dels joves de les comarques gironines, es va realitzar abans de les mobilitzacions, però ens permet acostar-nos a aquests valors. Veurem que es tracta efectivament d'uns joves poc interessats per la política en el sentit clàssic, però en realitat, ¿no estava protestant tota la societat per una determinada manera de fer política?

El concepte de joventut

En general, la majoria d'investigacions entenen per *valors* els criteris o judicis mitjançant els quals una societat estableix què és desitjable. Els valors orientarien així les opinions, les normes, les actituds i finalment les conductes. El nostre estudi defensa un concepte de valor que connecti la idea de valor com a horitzó i la idea de valor com a motiu final de decisió.

Pel que fa al concepte de joventut, estem d'acord amb Martín Criado(2) (1993) a considerar-lo una prenoçió, un objecte preconstruït, que està lluny de fer referència a un grup social compacte i homogeni. Nosaltres pensem que, efectivament, la joventut és heterogènia, i la defensa d'aquesta idea és el que justifica que el nostre estudi se

centri en un grup de joves molt ampli: persones que tenen entre 18 i 35 anys. Volem així abraçar totes les possibilitats del que implica el concepte de joventut: la dependència econòmica, la dependència familiar, etc.

En definitiva, hem optat per una definició àmplia tant del concepte de valor com del de joventut, amb la finalitat de copsar la diversitat i l'heterogeneïtat que, al nostre entendre, són presents entre els joves.

La metodologia utilitzada incorpora dos tipus de recollida de dades i d'anàlisi posterior: anàlisi quantitativa de les dades obtingudes de l'Administració d'un qüestionari *ad hoc*, i anàlisi qualitativa a partir de les respostes obtingudes d'uns grups de discussió formats per joves de diferents estrats socioeconòmics i diferents nivells d'estudis, dividits en dos grans grups d'edat: l'un de 18 a 24 anys i l'altre de 25 a 35 anys.

Anàlisi quantitativa: enquesta sobre els valors i actituds dels joves gironins.

Ens hem quedat amb una mostra total de 1.241 enquestes sobre les 1.500

previstes, xifra que equival a una taxa de resposta del 82,7%. Això vol dir que estem treballant amb un nivell d'error inferior al 3% pel que fa a percentatges, sota el supòsit de màxima indeterminació $p=q=0,5$ i amb un nivell de confiança del 95%.

Els valors generals de la joventut

Una de les millors maneres de captar la importància atorgada pels joves a determinats valors en abstracte, com la independència o la solidaritat, és mitjançant preguntes indirectes que ens permetin mesurar a través d'un exemple determinat quin és l'ordre o el grau d'importància de cada valor. A la taula 1 podem veure el grau d'importància atorgada pels joves a determinades qualitats en l'educació dels seus fills i filles (tant si en tenen com si no), mesurat en escales de 5 punts on 1 vol dir «gens important» i 5 «molt important».

Entre les qualitats més valorades per a l'educació dels fills, destaca en primer lloc la tolerància, seguida del sentit de responsabilitat, les bones maneres i la solidaritat. La menys

Taula 1. Grau d'importància de determinades qualitats en l'educació dels fills/es

	Percentatges					
	Mitjana	Gens	Una mica	Normal	Força	Molt
Bones maneres	4,29	0,7	2,1	12,5	37,1	47,7
Esperit de sacrifici	3,91	0,6	5,0	22,9	46,1	25,4
Sentit de responsabilitat	4,40	0,4	1,9	8,5	35,8	53,4
Fe religiosa	1,93	45,0	27,6	20,3	4,1	3,1
Imaginació	3,70	1,7	9,3	31,4	32,4	25,2
Tolerància	4,45	0,4	1,9	10,6	26,5	60,6
Independència	3,59	2,5	9,8	36,0	29,9	21,8
Obediència	3,66	1,8	7,7	35,5	32,4	22,6
Esperit d'estalvi	3,34	2,8	14,0	41,7	29,8	11,7
Solidaritat	3,32	5,4	15,1	35,9	29,8	13,9
Competitivitat	3,32	5,4	15,1	35,9	29,8	13,9

Taula 2. Grau d'importància atorgada a aspectes determinats

	Mitjana	Des. est.	Gens	Una mica	Normal	Força	Molt
Medi ambient	3,81	0,93	1,2	6,2	28,0	39,0	25,5
Tercer Món / 0,7%	3,50	1,96	4,3	11,9	32,4	32,6	18,8
Família	4,49	0,74	0,2	1,3	9,3	27,8	61,4
Atur	3,59	1,01	3,5	8,0	34,4	34,1	20,0
Inserció laboral dels joves	3,82	0,92	0,8	6,2	29,5	36,7	26,8
Habitatge	3,94	0,90	1,2	3,6	25,7	39,1	30,4
Amistat	4,39	0,79	0,7	1,6	10,9	32,3	54,6
Sindicats	2,44	0,96	18,1	33,2	38,4	7,6	2,7
Política	2,16	0,93	26,8	38,6	28,1	4,8	1,7
Religió	1,81	0,95	44,2	32,9	13,1	3,8	1,9
Llibertat	4,17	0,91	0,9	3,4	18,6	31,8	45,3
Igualtat	4,17	0,93	1,6	2,6	19,0	31,4	45,5
Democràcia	3,79	1,10	4,1	6,6	28,1	28,5	32,7

valorada és, amb molta diferència, la fe religiosa.

Aquesta classificació de valors expressa més el desig d'aquelles qualitats més apreciades que no pas els valors propis. És important destacar això, ja que tot i que el valor més apreciat és el de la tolerància (amb un 4,45 de mitjana en una escala que anava de 1 a 5), com veurem al llarg de l'enquesta no es tracta del valor més practicat quan l'apliquem, per exemple, a afavorir la pràctica de la seva religió als immigrants (2,72 de mitjana, lluny per tant del 4,45 esmentat anteriorment).

Pel que fa als valors menys apreciats, la poca importància atorgada a la religió és una constant al llarg de tot l'estudi. En aquest cas el 45% dels enquestats diuen que no la valoren gens, amb un 1,93 sobre 5 de mitjana.

Ara bé, també cal remarcar que si bé la religió en termes generals no és gens valorada pels enquestats, quan observem el grau de participació en associacions trobem més membres en associacions de tipus religiós que en les associacions encarregades de desenvolupar els valors més puntuals (tolerància i solidaritat, per exemple).

Per sexes apareixen poques diferències. Les dones en general valoren més la solidaritat, el sentit de la responsabilitat i la tolerància, mentre que els homes valoren més la competitivitat. La classe social dels entrevistats i els estudis semblen actuar de manera simètrica: les persones amb estudis primaris i de classes baixes accentuen més aspectes com l'obediència, la competitivitat i l'esperit d'estalviar, mentre que les classes altes aprecien més els valors menys mate-

rials: la solidaritat, la imaginació i la tolerància.

A la taula 2 observem els resultats obtinguts en preguntar als joves sobre les qüestions que més els preocupen directament. Aquí es barregen qüestions abstractes com la llibertat, l'amistat o la igualtat, amb altres de més concretes, com la preocupació pel medi ambient o el Tercer Món.

Entre els àmbits més puntuats destaca en primer lloc el de la família, amb un 4,49 de mitjana, seguit per l'amistat, la llibertat i la igualtat (empatats en la classificació amb 4,17 de mitjana), l'habitatge, la inserció laboral dels joves, el medi ambient, l'atur i el Tercer Món. Amb valors per sota de 2,5, i per tant indicant les qüestions que preocupen menys, trobem els sindicats, la política i finalment la religió.

La poca importància que els joves atorguen a la fe religiosa és una constant: el 45 per cent dels enquestats no la valoren gens

La política

Com acabem de veure, la política és un dels àmbits menys valorats pels entrevistats. Tot i així hi ha alguns elements de la política que els joves valoren especialment, com per exemple les polítiques sobre el medi ambient.

És per això que hem estructurat aquesta secció en dues parts: la primera està dedicada a la política en sentit clàssic (partits polítics, institucions, etc.), i la segona a allò que hem anomenat «la política dels joves», on parlarem del medi ambient i la globalització.

L'anàlisi de l'interès per la política està força clara, ja que més de la meitat dels joves assenyalen que no els interessa.

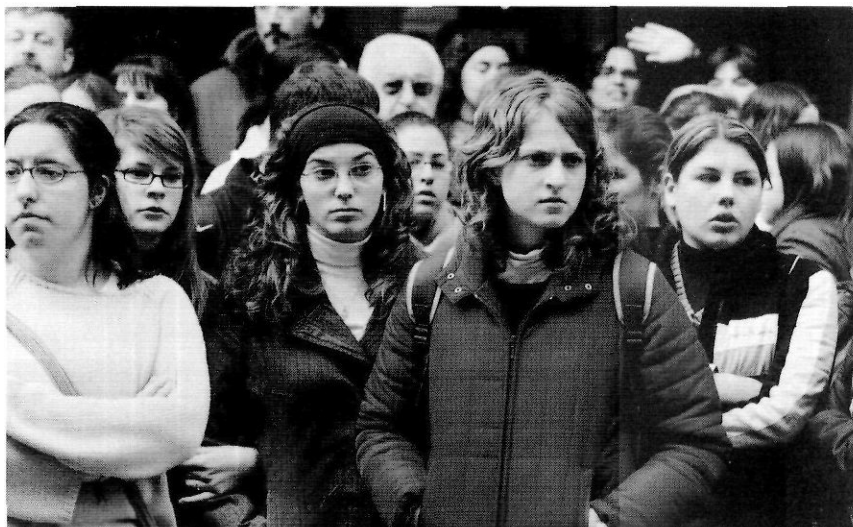
La valoració la recollim a través d'una pregunta directa feta sobre una escala semàntica de quatre punts amb les opcions que podem veure a la taula 3.

Si sumem les dues preguntes en positiu o en negatiu, obtenim que un 72,3% dels entrevistats es concentren en les respostes de desinterès, mentre que les respostes positives sumen 27,7%.

En aquesta línia, el desinterès per la política entesa en el sentit tradicional es veu reflectit en la negació del sentit de l'oposició dreta/esquerra actual. Com veiem en la taula 4, la majoria dels entrevistats neguen que avui tingui sentit aquesta oposició.

Tot i això, la majoria dels enquestats se situen en posicions d'esquerres quan són preguntats per la seva posició ideològica en aquest eix (Vegeu la taula 5).

Pel que fa a l'eix de la política catalana, en el gràfic següent podem observar que l'entrevistat es considera més català que els seus pares (Vegeu la taula 6).

Taula 3. Interès per la política

1	2	3	4
<i>Sí, de manera activa</i>	<i>Sí, de manera no activa</i>	<i>No hi tinc especial interès</i>	<i>No, gens</i>
3,8%	23,9%	44,8%	27,5%

Taula 4. Oposició esquerra/dreta

	<i>Sí</i>	<i>No</i>
Té sentit parlar avui de l'oposició entre dreta i esquerra?	40%	60%

Taula 5. Eix esquerra/dreta

	Esquerra	Centreesquerra	Centredreta	Dreta
Ego	49,3	32,5	12,5	13,0
Pare	33,1	34,4	19,1	13,4
Mare	36,0	37,9	15,4	10,7

Taula 6. Eix espanyol/català

	<i>Espanyol</i>	<i>Més espanyol que català</i>	<i>Més català que espanyol</i>	<i>Català</i>
Ego	7,9%	20,6%	15,3%	56,3%
Pare	15,9%	22,3%	19,0%	42,9%
Mare	13,0%	23,9%	19,7%	43,3%

Taula 7. Grau de coneixement i d'acord/desacord amb el moviment antiglobalització

No sé quins són els seus plantejaments	62,2
Em sento proper als seus plantejaments generals	19,8
Coincideixo plenament amb els seus plantejaments	5,6
No coincideixo amb els seus plantejaments	12,4

Taula 8. Implicació dels entrevistats/des en organitzacions, institucions o associacions

	<i>Pertany</i>	<i>Participa</i>
Cultural-recreativa	23,8	34,7
Religiosa	7,8	8,3
Professional-empresarial	20,2	23,4
Sindical	3,0	3,0
Política	2,4	7,6
Ecologista-Tercer Món	6,5	21,4
Esportiva	33,3	42,7
Estudiantil	17,9	23,0
De veïns	16,3	18,9
Assistencial-benèfica	6,0	14,8

De totes maneres, el desinterès per la política que mostren els joves és bàsicament un desinterès per la política entesa en el sentit clàssic del terme, especialment en referència als polítics i als partits polítics. Ara bé, hi ha qüestions que tot i que tenen un caràcter eminentment polític (com la preocupació pel Tercer Món o el medi ambient), susciten interès en els joves, ja que són considerades externes a les

preocupacions habituals dels polítics. Els mitjans de comunicació assenyalen bàsicament dos aspectes relacionats amb aquesta «política alternativa» dels joves: la globalització i el medi ambient. Els resultats de l'enquesta mostren que això és així especialment en el cas del medi ambient, mentre que el moviment antiglobalització és encara força desconegut entre el jovent de les comarques gironines.

Globalització

El treball de camp es va realitzar abans dels actes contra la globalització i el Banc Mundial realitzats a Barcelona durant el mes de juny del 2001 per les associacions antimundialització, que van tenir un fort ressò mediàtic, de manera que les preguntes sobre el grau de coneixement i adhesió a les propostes del moviment antiglobalització han quedat obsoletes. Amb tot, l'elevat grau de desconeixement dels joves sobre el moviment i les seves propostes no deixa de sorprendre'ns, atès que aquest moviment ja fa més de tres anys que es coneix com a tal, precisament pel soroll mediàtic que acostumen a produir les seves actuacions.

A la taula 7 podem analitzar dues dimensions: el grau de coneixement del moviment i el grau d'adhesió de les seves propostes.

Un 62,2% dels entrevistats no coneix els plantejaments del moviment antiglobalització. Aquesta dada és molt elevada si tenim en compte que es tracta d'un moviment que s'ha associat fortament amb les edats més joves. Pel que fa al 37,8% dels joves que responen que sí que els coneixen, dos terços s'hi senten propers o hi coincideixen plenament, mentre que un 30% no hi coincideixen gens. Cal destacar també que, en tot cas, són pocs els joves que hi coincideixen plenament (un 5,6% del total de joves, i un 20% dels que coneixen els plantejaments del moviment).

Associacionisme i participació

Un dels àmbits que generalment s'ha vinculat amb els joves és el de l'associacionisme. La vinculació entre els valors i actituds dels joves i el fet de pertànyer i participar en alguna associació és clara. L'associacionisme permet relacionar els valors de tipus general que hem

Els joves mostren un gran desinterès per la política tradicional i pels partits, però valoren algunes polítiques concretes com les relatives al medi ambient

anat veient al llarg d'aquest article amb les pràctiques concretes dels individus a través de les associacions.

Efectivament, la taula 8 ens confirma alguna de les tendències assenyalades anteriorment: la poca importància atorgada a la política i el sindicalisme (amb quotes baixes d'associacionisme juvenil). Només un 3,0% dels joves de la nostra mostra estan afiliats a una organització sindical (sobre una mitjana espanyola del 15% de tota la població), i encara són menys els que formen part d'associacions o partits de caràcter polític (un 2,4%).

Però no totes les dades de la taula són coherents amb el que hem anat assenyalant: també ens mostren alguna contradicció. La forta preocupació dels joves pel medi ambient i el Tercer Món no es veu acompanyada per una forta presència en associacions relacionades amb aquests àmbits. Només un 6,5% dels nostres joves pertanyen a alguna associació ecologista o solidària amb Tercer Món.

En la mateixa línia, una altra contradicció a destacar és que si el medi ambient preocupava molt més que la religió, que sempre apareixia en darrer terme pel que feia a les preferències dels joves, ¿com s'explica que un 7,8%

dels enquestats pertanyi a alguna associació religiosa, i que superin el 6,5% dels afiliats a associacions ecologistes o d'ajuda al Tercer Món?

Però el que volem destacar no és tant el paper actiu que ha tingut l'associacionisme religiós, sinó les potencialitats que les ONG tenen entre un jove que hi dóna suport però que no hi pertany o hi participa tan activament com ho permetrien els seus valors i actituds.

Pel que fa a la participació, cal destacar que està marcada pel caràcter propi de l'associació o organització. Així entre els que pertanyen a alguna associació esportiva el 42,7% hi participen activament, seguits pel 34% dels joves que pertanyen a alguna associació cultural-recreativa. En darrer terme tenim les organitzacions que per la seva estructura permeten una participació directa menor, com són els sindicats i les organitzacions de caire polític.

El treball, l'educació i l'oci

L'àmbit del treball és un dels que més preocupen als joves. Això no vol dir que se li concedeixi la màxima importància. En les diferents ocasions al llarg de l'enquesta en què els propo-

sem que es defineixin sobre el grau d'importància atorgat al treball i al temps lliure, aquest segon guanya de llarg, en clara diferència amb les opinions sostingudes per la generació dels pares.

A la taula 9 es mostra la posició dels entrevistats en termes d'acord i desacord (en una escala d'1 a 7 en què 1 vol dir total desacord amb l'enunciat i 7 vol dir acord total amb l'enunciat) sobre una sèrie de frases relacionades amb el treball, l'oci i l'educació que podem sentir de manera freqüent en converses de la vida quotidiana.

A l'hora de triar entre treball i oci, els enquestats ho tenen clar: la frase «El temps lliure és el més important en la vida d'una persona» obté una mitjana del 4,6 (sobre 7), molt més elevada que el 3,25 atorgat a la frase «El treball és l'activitat més important en la vida d'una persona».

Un altre contrast interessant és el que es produeix entre els elements instrumentals i finalistes del treball. La victòria (en termes d'adhesió) torna a ser per als elements finalistes: la realització, el gaudi en el treball o revalen per sobre dels diners. Així, les frases «El més important és estudiar el que a un li agradi més, independentment que li serveixi o no per trobar feina» i «El més important és estudiar el que a un li agradi més, independentment que li serveixi o no per trobar feina».

Taula 9. Opinions sobre frases fetes (treball, educació i oci)

	Mitjana	Percentatges						
		1	2	3	4	5	6	7
Una feina és només una manera de guanyar diners	3,53	18,5	17,0	15,3	17,1	15,7	7,1	9,4
El temps lliure és el més important en la vida d'una persona	4,76	4,9	6,1	9,8	19,5	24,6	17,1	18,1
Acceptaria una feina que no m'agradés gens a canvi d'un bon sou	3,10	24,7	18,0	16,6	18,8	11,9	5,4	4,6
El treball és l'activitat més important en la vida d'una persona	3,25	22,8	15,9	17,1	19,0	13,1	7,1	5,0
El més important és estudiar el que a un li agradi més, independentment que li serveixi o no per trobar feina	5,14	3,7	5,0	8,7	16,2	18,2	18,9	29,3
Els joves d'avui no es conformen amb qualsevol tipus de treball	5,07	3,7	3,3	8,7	15,9	24,3	22,7	21,4
En una societat cada vegada més competitiva, l'única manera que tenen els joves d'accedir a una bona feina és estudiar i formar-se molt bé	5,36	2,8	2,6	4,9	14,8	22,6	24,5	27,7
El jove actual té oportunitats, el que passa és que no les aprofita	3,39	17,7	19,7	21,5	13,5	5,4	6,0	

Taula 10. Entrada de població immigrada

Facilitar l'entrada	Facilitar entrada amb contracte de treball	Difícultar l'entrada	Prohibir l'entrada	Altres respostes	Ns/Nc
14,5%	39,3%	8,6%	6,2%	9,6%	21,8%

que li serveixi o no per trobar feina» o «Els joves d'avui no es conformen amb qualsevol tipus de treball» obtenen una mitjana d'opinions favorables molt més elevada que les referides als valors instrumentals del treball, com «Una feina és només una manera de guanyar diners» o «Acceptaria una feina que no m'agradés gens a canvi d'un bon sou».

Immigració

La pregunta directa sobre l'opció preferida per a l'entrada d'immigrants a l'Estat espanyol és la que implica un contracte de treball. Les respostes positives en el sentit de no impedir l'entrada d'immigrants superen el 50%, com es pot comprovar en la taula següent:

Del conjunt de preguntes sobre els drets dels immigrants, recollides sobre escales de cinc punts, i pel que fa als drets de caire social, podem veure com els drets considerats essencials –sanitat i educació– varen obtenir puntuacions altes, mentre que drets considerats menys importants –afavorir la pràctica de la seva religió i la constitució de grups per defensar els seus drets– varen tenir puntuacions més altes a la zona de rebuig (gràfic 1)

Anàlisi qualitativa: grups de discussió

En la seva fase qualitativa, la investigació es va desenvolupar a partir de la realització i anàlisi de dos grups de discussió. L'objectiu d'aquesta fase era aprofundir en la complexitat del món dels valors. El discurs emergent dels grups de discussió ens permet anar més enllà de la descripció que obteníem en la fase quantitativa per entrar en una altra de tipus més explicatiu. Pretenem ara veure per què alguns valors són més importants que d'altres.

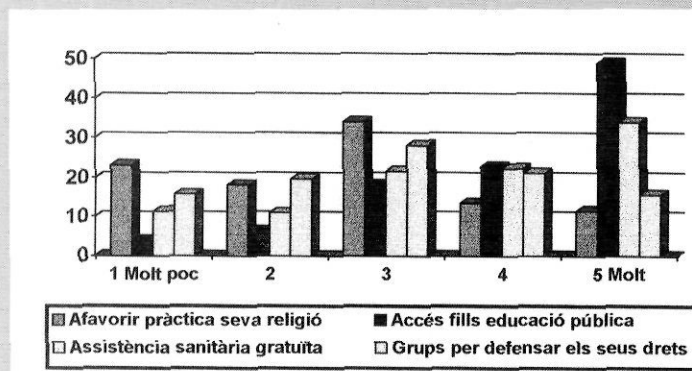
Vam establir dos grups de discussió, cadascun format per 7 o 8 persones. El criteri utilitzat per diferenciar-los va ser l'edat. Vàrem considerar que podríem obtenir discursos diferenciats en funció de l'edat i, ja que partíem d'un marge d'edat molt ampli (de 18 a 35 anys), vam optar per constituir un grup de 18 a 24 anys i un altre de 25 a 35 anys. Formalment, les reunions dels grups van tenir una durada aproximada de 90 minuts i van ser gravades i transcrites íntegrament (amb el coneixement dels participants) per a la seva anàlisi posterior.

Pel que fa al guió, fèiem tres preguntes de tipus general (amb el suport d'algunes preguntes de reserva referides als mateixos temes):

1. La primera qüestió que us volem preguntar és quines creieu que són les diferències principals entre la generació dels vostres pares i la vostra. O, dit d'una altra manera, si creieu que hi ha cap diferència entre vosaltres i els vostres pares en la manera de pensar i de veure la vida...

2. Una de les qüestions que es repetia al llarg de l'enquesta que hem realitzat és el fet que als joves no els interessa gens ni mica la política. Més

Gràfic 1. Grau d'acord sobre drets de la població immigrada

Els joves reconeixen que tenen més llibertat que la que van tenir els seus pares i valoren el seu esforç per aconseguir la consolidació d'un estat democràtic

concretament, a la pregunta sobre l'interès per la política més del 70% dels entrevistats contestaven de manera negativa. És cert, això? Què és el que no us interessa de la política? Per què?

3. Un altre tema que tractava l'enquesta era el del racisme. Les dades mostren que no hi ha racisme entre els joves. Creieu que això és cert o que s'ha contestat el que es considera políticament correcte?

Conclusions

El primer que destaquem dels resultats obtinguts a través del qüestionari és que podem parlar d'un conjunt de valors força compartits. Són poques les discrepàncies entre els joves de la mostra a l'hora de valorar qüestions tan diverses com la família, el treball, els diners, la política o la immigració. Òbviament, hem trobat diferències en funció de l'edat, el sexe, el nivell d'estudis, la classe social o la situació laboral, per parlar dels factors més importants de cara a explicar la variació en el sistema de valors entre uns joves i uns altres. Però el que cal destacar en primer lloc és que aquestes diferències són petites en comparació amb la concentració de la majoria dels joves en la defensa d'uns valors determinats.

En segon lloc, i en relació amb aquest sistema de valors compartits, les dades de l'enquesta trenquen amb la falsa oposició que generalment s'estableix entre joves idealistes i joves materialistes. Els enquestats han mostrat que aquesta oposició (tradicional en els estudis dels valors) no sempre es dona. Els joves de les comarques gironines es mostren preocupats alhora per les qüestions materials més immediates (un treball segur i ben pagat, l'habitatge, la possibilitat de gaudir al màxim de l'oci) i per les qüestions considerades més idealistes: la solidaritat, la llibertat, la igualtat i la toleràn-

cia, per esmentar les que més adhesió han tingut.

El tercer factor a considerar és la persistència al llarg de tot l'estudi del que podem considerar «valors en negatiu». La política i la religió en són l'exemple més clar. La política considerada en termes clàssics (polítics i partits polítics) i la religió en general són valorades sempre en termes negatius pels entrevistats. En el cantó oposat, i per palesar que aquesta negació de la política i la religió no impliquen desafecció per les qüestions socials, els joves es mostren especialment preocupats pel medi ambient i les desigualtats entre països pobres i països rics. Estan reclamant així atenció per temes que la política tradicional no tracta com a preferents.

En quart lloc, cal afegir que la negació de la política i la religió i l'interès pel medi ambient i el Tercer Món no impliquen en si mateixos la defensa per part dels joves de valors molt alternatius. Recordem que allò que més valoren és la família, seguida de l'amistat. Estem, doncs, davant d'uns joves més centrats en l'àmbit proper de les relacions socials que en l'àmbit públic dels canvis socials. Tots aquests aspectes han estat després confirmats per l'anàlisi dels grups de discussió.

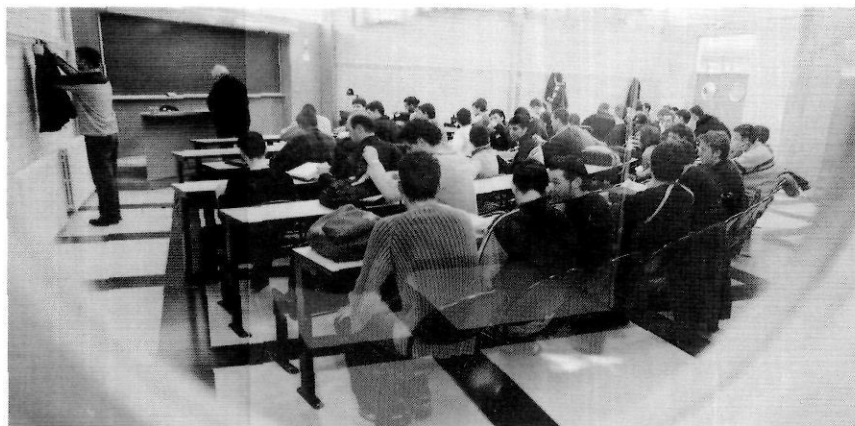
Els resultats dels grups de discussió han aportat dos elements nous a la recerca. D'una banda ens han permès aprofundir en alguna de les qüestions més destacades del qüestionari. En aquest sentit, els grups permeten descobrir el perquè del desinterès dels joves per la política, en afegir un aspecte explicatiu a la simple descripció de valors i actituds que obteníem amb les dades quantitatives. D'altra banda, el fet d'introduir alguns resultats de l'enquesta en la discussió dels grups ens ha permès comprovar que efectivament moltes de les respostes (com les referi-

des al racisme o l'interès dels joves pel medi ambient i el Tercer Món) responien més a la consideració de respostes adequades o políticament correctes que no pas a valors i actituds reals dels joves. Ens trobem, potser, davant d'una qüestió irresoluble a través d'una enquesta, malgrat que la majoria d'enquestes sobre valors intenten corregir aquest efecte amb preguntes indirectes.

Centrant-nos més concretament en els resultats obtinguts en els grups de discussió, cal destacar que es confirmen algunes tendències que apareixien en el qüestionari: es valora d'una manera molt positiva l'amistat, la meritocràcia, els diners i la llibertat. Per contra, es continua valorant negativament la religió i la política. Entre les explicacions proporcionades sobre el desinterès per la política destaquen la

Anàlisi del discurs

En termes generals hi ha una certa coincidència de valors entre els joves de 18 a 24 i els de 25 a 35. En tots dos casos es valora l'amistat i la meritocràcia. Per la banda negativa, no els agrada la política en general, i més concretament ni els polítics ni la religió. També apareixen en tots dos grups prejudicis racistes. Pel que fa a diferències, el grup dels més joves es mostra més idealista i amb ganes de realitzar-se a la feina. Tot i així, també es mostren materialistes (volen una feina que els agradi, però que també els proporcionï benestar econòmic) i amb sentiment de poder. En el cas dels joves de 25 a 35 anys, s'accentua el valor dels diners i el sentit materialista de la vida.

Comparació generacional

En la comparació que els joves fan respecte als seus pares hi ha una idea acceptada majoritàriament pels dos grups de discussió: la creença que gaudeixen de més llibertat. Una diferència que els separa, però, és que el grup de més joves (18 a 24 anys) és molt més optimista pel que fa a la feina i les oportunitats que el grup de 25 a 35 anys.

Pel que fa a la llibertat, s'expressa un reconeixement general de la lluita que van realitzar els seus pares per aconseguir un estat democràtic amb més llibertats. Això els fa reconèixer que la «lluita» ja ha estat feta i que ells realment tenen més llibertat que els seus pares, ja que en poden gaudir realment. Entre els factors que fan possible aquesta llibertat i que marquen la diferència generacional es destaca la possibilitat de tenir més informació. Citem a continuació algunes frases que insisteixen en aquesta idea de major llibertat:

«Ara es tenen moltes més opcions, no?... La cosa més important que ha canviat és la llibertat».

«Jo penso que ara no tenim límit, nosaltres».

Vinculada amb l'anterior i també com a contrast amb els pares, apareix la idea que els joves d'ara tenen moltes més opcions (especialment materials) per realitzar-se com a persones, per fer allò que volen. Vegem a continuació algunes de les idees expressades al voltant de les possibilitats:

«Jo penso que la principal diferència és la llibertat. Abans la gent no anava tant a la universitat, i en l'època dels meus pares... o sigui, la nena que hagués volgut ser actriu no podia... i a nosaltres no se'ns passa pel cap la idea que ens imposin uns estudis o de lluitar per poder estudiar, ara hi ha més possibilitats d'estudiar... Ara pots estudiar i tens més possibilitats».

«Però jo puc no treballar; en canvi, ells no s'ho van trobar, això, havien de treballar... i jo puc triar això».

Així, el grup més jove considera que el mercat de treball no està malament, ja que l'atur és baix i hi ha prou feina. El problema és trobar una bona feina que els agradi. Amb tot, no es tracta d'un discurs pessimista, sinó al contrari: ells creuen que tenen possibilitats de col·locar-se en bones posicions laborals:

«Jo penso que de feina ara n'hi ha. Però feina bona i que t'agradi, costa... Tot i això, jo penso que si vols treballar d'una cosa et costarà però segurament ho aconseguiràs».

«Jo penso que ara es té l'oportunitat d'estudiar el que vols, de fer el que vols, però de treballar del que vols és més complicat. Això sí, de feina n'hi ha a punta pala».

Aquest ambient d'optimisme, de reconeixement de llibertat, oportunitats i mercat de treball favorable es veu a més afavorit pel consentiment dels pares, majoritàriament acceptat.

llunyania, la corrupció, la dificultat per participar-hi, la manca d'informació, la idea que tots els polítics (al marge del color polític del partit que governi) fan el mateix.

Pel que fa a l'anàlisi del discurs no explícit, hem d'assenyalar que es tracta d'un discurs molt individualista, en el qual es parla dels joves en general, sense tenir en compte les desigualtats socials que els poden separar. Un altre aspecte interessant és que no hi apareixen gaires diferències entre els homes i les dones. Aquest discurs indiferenciat d'homes i dones contrasta amb les situacions objectives de desigualtat que es pateixen en molts àmbits de la vida social i que, com veiem, no s'acaben de traduir en discursos separats.

Per acabar, tornem a destacar dues constants que han aparegut en totes les fases de la recerca: l'homogeneïtat i la diversitat. Diversitat en els estils de vida i concreció d'aquests valors: la recerca de la realització en el treball per a uns, la recerca de la seguretat per als altres; la lluita per la independència per a uns, el nacionalisme espanyol per a d'altres i la defensa de la ciutadania universal per la resta, etc, etc. Homogeneïtat en el sentit de la força d'uns valors compartits per la majoria de joves: l'amistat, l'individualisme, la meritocràcia, els diners i la importància atorgada a tot allò proper a les seves vides.

Dolors Muñoz i Soler, Alfons Romero Díaz, Carme Saurina i Canals. *Universitat de Girona.*

Notes

- (1) Mèlich i altres (coord.) (2000). *La veu de l'altre. Reflexions i experiències per a educar en valors ètics*. Bellaterra, ICE-UAB.
- (2) Martín Criado, Enrique (1993). *Estrategias de juventud. Jóvenes, estudios, trabajos, clases sociales*. Madrid, Universidad Complutense de Madrid. Facultad de Ciencias Políticas y Sociología.

El racisme és una constant entre la majoria dels joves i es basa en prejudicis lligats a l'economia, les diferències culturals i el nombre excessiu d'immigrants

Política

La segona i la tercera pregunta produeixen resultats oposats. En la segona es confirmen les dades de l'enquesta, mentre que en la tercera els joves dels grups de discussió en neguen els resultats referents al racisme.

D'una banda, es confirma la idea que als joves no els interessa la política, especialment en el sentit tradicional del terme (no l'entenen, no la segueixen, no es creuen res del que apareix en els mitjans de comunicació, etc.):

«No en tenim ni idea. Crec que tot això s'hauria d'ensenyar a l'escola: no sabem ni com va la Borsa, ni per què puja ni per què no sé què, i tot això hauria de formar part de... és cultura general, o sigui... jo no en tinc ni idea».

«Jo, francament, no tinc cap lluita política activa; en aquest moment m'estic preparant per a la meua vida activa».

Entre els motius d'aquest desinterès, i com hem vist, apareixen diverses idees: l'associació de la política amb la corrupció, el distanciament entre la política i els polítics, el fet que els queda molt lluny, que no serveix de res participar-hi, que tots els partits governen igual, i la manca d'informació.

«Sembla que la societat no hi pot participar. Simplement et donen la possibilitat de participar-hi quan vas a votar. Però a partir d'aquí ja no hi tens res a veure. Això fa que hi hagi una distància i que sentis que aquesta participació és molt inútil».

«Votes amb il·lusió a aquell que té les mateixes idees que tu. Arriba al poder i es baixa els pantalons com tots els altres. Arriba un punt que aquesta falta de credibilitat fa que passis dels polítics».

Quant a les qüestions que els interessin també hi ha diferències entre els dos grups de discussió. En el cas dels més grans, la política municipal i l'associacionisme apareixen com a temes més rellevants, mentre que en el grup dels joves destaca la preocupació mediambiental i el Tercer Món. Tot i així, reconeixen que els preocupa més perquè «toca», és a dir, més en termes de «respostes políticament correctes», que no pas en temes de preocupacions que puguin motivar algun tipus de mobilització concreta. Algun dels participants arriba a afirmar que la seva lluita són ells i el seu món concret.

«A veure, a mi em preocupa molt el Tercer Món de manera indirecta, però ara no és la meua lluita. Vull dir: em preocupa molt, i no té res a veure amb el fet que jo faci alguna cosa per ajudar, però no és la meua primera prioritat... La meua opinió és una mica egoïsta, però és la meua vida, està clar, és veritat. Vull dir que no és que no em preocupin, no és que no em facin pena, però jo tinc la meua vida diària, la que a mi m'importa, el que tinc aquí a prop».

Racisme

En la tercera pregunta es neguen els resultats de l'enquesta: els joves afirmen que el racisme és una constant entre la majoria dels joves que coneixen, tot i que neguen que ells mateixos siguin racistes. Utilitzen exemples referits al mercat de treball o al racisme que pateixen especialment els magrebins i els gitanos.

«Jo crec que la majoria dels joves som racistes, la majoria. Jo no sóc racista... Jo penso que s'han d'adaptar i punt».

«Quan els veus que es mouen amb la família, els homes davant i les dones darrere, això no ho aguanto... que parlen i no els entens i que veus que són d'una cultura diferent, una cultura que com que no és el que aquí toca... Que en vingui un i que s'integri, perfecte. Que porti la seva família, també. Però que parlin català i que ho facin tot com aquí!».

«Jo no sóc racista, però a mi que no em toquin i que no se m'acostin».

L'economia, la quantitat excessiva d'immigrants que estarien arribant, les diferències entre cultures i religions formen el tipus d'explicacions proporcionades pels entrevistats per justificar l'existència de prejudicis. Alhora, manifesten que aquests prejudicis es donen sobretot sobre els musulmans, més que sobre les persones de color:

«Jo havia treballat amb negres i és una cultura que s'adapta bé a la nostra. A un negre el sentiràs parlar català abans que a un andalús, que potser no el parlarà en tota vida. En canvi, els moros i els gitanos són més seus, d'una cultura més agressiva, i la seva manera no serà de treure el cap, serà robar-te».